

Spis treści

Wstęp (<i>Teresa Gardocka</i>).....	7
---------------------------------------	---

Część I. ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Rola mediatora w stanie prawnym po 1 lipca 2015 r. – nowe wyzwania i problemy – kilka uwag (<i>Grzegorz A. Skrobotowicz</i>)	11
2. Przesłuchanie małoletniego świadka i małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym a prawo do obrony (<i>Magdalena Błaszyk, Magdalena Zamroczyńska</i>).....	21
3. Reprezentacja małoletniego pokrzywdzonego a warunkowe umorzenie postępowania karnego i umorzenie restytucyjne (<i>Joanna Paśkiewicz</i>)	34
4. Sytuacja procesowa stron procesu karnego w postępowaniu apelacyjnym po 1 lipca 2015 roku (<i>Łukasz Jagiełłowicz</i>)	44
5. Czynniki społeczny w składzie sądu w zreformowanym postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu (<i>Mariusz Jakubik</i>)	56
6. Kasacja nadzwyczajna Ministra Sprawiedliwości w świetle ustawy nowelizacyjnej z dnia 10 października 2014 r. oraz przepisów reformujących proces karny (<i>Ewa Rzymkowska</i>)	72

Część II. SYTUACJA STRON PROCESOWYCH

1. Nowy zakres obowiązków prokuratora w znowelizowanej procedurze karnej a szybkość postępowania (<i>Ewelina Bachera, Bartosz Smółka</i>)	85
---	----

2. Pozycja procesowa oskarżonego w kontekście instytucji skazania bez rozprawy (art. 335 k.p.k.) oraz dobrowolnego poddania się karze (art. 387 k.p.k.) po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. (<i>Karol Kampert</i>)	95
3. Sytuacja oskarżonego w zakresie podstaw do stosowania tymczasowego aresztowania po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego (<i>Inga Grodzicka</i>)	110
4. Dostęp obrońcy do akt postępowania przygotowawczego po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (<i>Marcin Królewiecki</i>)	124
5. Przymus adwokacko-radcowski w nowym modelu postępowania karnego (<i>Piotr Misztal</i>)	135

Część III. VARIA

1. Pozycja radcy prawnego w procedurze karnej po 1 lipca 2015 roku (<i>Karol Nurkowski</i>)	151
2. Specyfika opiniowania sądowo-lekarskiego biegłego w kontradiktoryjnym procesie karnym (<i>Iwona Wrześniewska-Wal</i>)	166

Wstęp

TERESA GARDOCKA*

Proces karny zmierza do rozwiązania dwóch kluczowych problemów. Pierwszy – to charakter regulacji, który zapewnia rozsądną ochronę praw osób uwikłanych w postępowanie, przede wszystkim zapewnia ochronę praw oskarżonego. Drugi – to problem samego postępowania dowodowego, które wprost wiąże się z zakresem uprawnień stron w procesie. Postępowanie dowodowe w sprawie odpowiedzialności karnej za przestępstwo, należącej do prawa publicznego, musi, a przynajmniej do niedawna wydawało się że musi, zapewnić możliwość ustalenia, jaki był faktyczny przebieg inkryminowanego zdarzenia. Oczywiście, możliwość ta jest na różne sposoby ograniczona przez ochronę innych usprawiedliwionych interesów (współsprawców, osób najbliższych itd.). Nie była jednak dotychczas ograniczona przez dążenie do „czystej” kontrydiktoryjności, czyli od pełnego uzależnienia biegu procesu od działania stron procesowych. Przynajmniej nie było tak w prawie polskim. Czy zatem słusznie ma ono być w znowelizowanej procedurze? I czy rzeczywiście ma tak być w świetle nowych przepisów prawnokarnych?

Zacznijmy od kwestii drugiej. Czy rzeczywiście z nowych przepisów wynika niemal czysta kontrydiktoryjność procesu przed sądem? Pozornie tak.

Ograniczenie inicjowania dowodów przez sąd do wyjątkowych wypadków, „uzasadnionych szczególnymi okolicznościami” zawartych w art. 167 § 1 k.p.k. powoduje, że sformułowanie to jest bardzo ogólne i przy tym mało precyzyjne. Wszystko zależy od tego, jak ograniczenie to zostanie zinterpretowane przez sędziów orzekających w sprawach karnych. A może być różnie. Sędziowie niewątpliwie związani są ogólną i mało precyzyjną normą art. 167 k.p.k., ograniczającą jego aktywność na rozprawie. Ale związani są również w takim samym stopniu jasną normą zawartą w art. 9 k.p.k., ustanawiającą prawo sędziego do działania z urzędu

* Prof. Uniwersytetu SWPS dr hab., karnistka, Dyrektor Instytutu Prawa Wydziału Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie.

bez ograniczeń. Niewątpliwie związani są także zasadą prawdy tzw. materialnej, sformułowaną w art. 2 § 2 k.p.k., do której dotarcie ma zapewnić sędzia, jednocześnie zobowiązany do przestrzegania w tym względzie wszystkich prawnych ograniczeń (m.in. zakazów dowodowych).

Zestawienie tych norm, istniejących równocześnie w Kodeksie postępowania karnego, które wydają się co najmniej niespójne, nie pozwala wyraźnie określić powinności sędziego w toku rozprawy głównej. Nawet teoretycznie jest to trudne. Jak będzie wyglądała praktyka wymiaru sprawiedliwości, trudno dziś przewidywać, albowiem jest zbyt wcześnie na wyciągnięcie ostatecznych wniosków z praktyki postępowania. Praktyka ta określi rzeczywiste uprawnienia stron podczas postępowania sądowego.

Nowy kształt Kodeksu postępowania karnego rodzi również wiele wątpliwości w samej sferze dowodzenia. Poczynając od dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego (art. 168a k.p.k.), przez wątpliwości dotyczące tzw. opinii prywatnych (art. 393 § 3 k.p.k.), po możliwości prowadzenia przez obrońców śledztwa w celu wykonywania obrony.

Wyłączenie możliwości korzystania z dowodów uzyskanych przy pomocy czynu zabronionego (art. 168a k.p.k.) nie dopuszcza żadnego wagi racji. W świetle wyraźnej normy k.p.k. nie można dopuścić dowodu w żadnej sytuacji, nawet wtedy, gdy naruszenie prawa przy jego uzyskaniu było niewielkie w porównaniu z wagą dowodu dla toczącego się postępowania karnego. Ustawa nie pozostawia tu najmniejszego marginesu sędziowskiego uznania. Warto tu szczególnie uwzględnić fakt, że owo naruszenie prawa przy uzyskaniu dowodu w żadnym wypadku nie obciąża sędziego, bo dowód uzyskany został przez prokuratora lub policję na etapie postępowania przygotowawczego. Fakt całkowitej eliminacji dowodu z powodu niewielkiego naruszenia prawa przy jego pozyskaniu, jeżeli spowoduje uniewinnienie, nie będzie z pewnością społecznie akceptowany.

Kwestia prywatnych opinii i prywatnego śledztwa ściśle wiąże się z pełną kontradyktoryjnością, która bezwzględnie wymaga równych praw stron procesowych. Równych praw, tj. takich samych dla prokuratora jak dla obrońcy, a te w treści Kodeksu postępowania karnego nie są zachowane w sposób zapewniający pełny spór między stronami. Bez tej równości nie jest możliwa prawdziwa kontradyktoryjność.

Nowe oblicze prawa dowodowego wymaga nie tylko obserwacji funkcjonowania praktyki sądowej, ale także analizy teoretycznej zagadnienia na początku obowiązywania nowego kształtu prawa.

Prezentowana publikacja, naświetlając z różnych stron prawa stron procesowych, przede wszystkim w toku postępowania sądowego, wydaje się odpowiadać na wyzwanie stojące przed praktyką wymiaru sprawiedliwości.